

מראי מקומות - חולין נ"א

שהביא מש"כ הרשב"א בסוגיין ובתוה"ב, והר"ן כאן, דנראה ממעשה זה דמצד א' נמי אינו כשר בלא בדיקה. והק' הב"י ע"ז, א"כ מהו החילוק בין אם המחט נמצאת מצד א', או מב' צדדים, הרי בין כך ובין כך אם נמצא קורט דם טרפה, ואם לא נמצא קורט דם (כשרה. ותי' א) אה"נ, אלא דמסתמא מצד א' לא ימצא קורט דם ומב' צדדין ימצא קורט דם, וא"כ נמצא דברוב מקרים יהי' מב' צדדים טריפה ומצד א' כשרה. (ב) מצד א' אינה טריפה אא"כ נמצא קורט של דם כנגד פי המחט ממש, דעי"ז נראה שעבר לב' צדדין וחזר לפנים, ומתוך כך הוי הקורט דם נגד המחט ממש. אבל משני צדדין, בכל גוונא שימצא קורט דם, בין כנגד פי המחט, בין בסביבות הנקב, טרפה היא. וע"ש בהמשך (אות י'), שהביא שדעת הרמב"ם והרא"ש אינו כן, אלא דמצד א' כשרה בלא שום בדיקה. ומה שרבי עשה בדיקה, י"ל דלא מדינא עשה כן, אלא שקרה מקרה, שהפכה ונמצא עליה קורט דם, ופסלה, אבל מעיקרא לא הי' צריך לבדוק.

(ג) **נפלה מן הגג, וכו' - ע' בבאר יצחק (אה"ע י"ח, ענף א')**, דכ' לחקור בטריפות דנפולה, האם אמרי' דהוי ספק טריפות כל זמן דלא הלכה (כמבואר בעמוד ב', דאם הלכה אינה צריכה בדיקה, דודאי אינה טריפה), ואוסרין מספק, או דלמא אמרי' דכל נפולה הוי בחזקת טריפה, אולם אם הלכה (או עשתה בדיקות אחרות דמבואר בסוגיין), אז הוי בירור דבאמת לא הי' טריפה. עוד צידד דאולי אם בדקה בתוך מעל"ע, דאף דהבדיקה לא מהני, אולם עכ"פ אולי מהני לומר דאינו ודאי טריפה אלא ספק. וע"ש שהביא מהלבוש והמנחת יעקב דהוי ודאי טריפה, וכן דייק מלשון הרמב"ם דכ' דהוי טריפה, ולא כ' דהוי ספק טריפה (כמו שכ' בכל מקום שהוא ספק). אולם ע' בספר הרוקח (הל' טריפות, סי' שפ"ז), דכ' דספק נפולה מותרת משום ספק ספיקא, וא"כ לכאור' מבואר דס"ל דכל דין טריפות דנפולה הוי מחמת ספק.

(א) **לא הגליד פי המכה, המוציא מחבירו עליו הראי' - פרש"י**, דמסתמא כבר נתן הלוקח המעות, ומספיקא לא מפקינן ממונא מחזקי'. אולם תוס' פי' ע"פ הגמ' בכתובות (עו:), דאפי' אם לא נתן הלוקח מעות, מ"מ על הלוקח להביא ראי' (אע"פ שהוא המוחזק), דהא אמרי' דכאן נמצא וכאן הי', דכל שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראי' [ונמה דפי' רש"י דלא כהגמ' שם, י"ל דזהו דרך רש"י, לפרש כפשטות הלשון, אף דאי"ז מתאים עם מסקנת הגמ' שם]. ובביאור סברא זו, דמשום דכאן נמצא כאן הי' יכולים להוציא ממון מחזקתו (דמבואר דאפי' אם לא נתן הלוקח מעות עדיין, יכול המוכר להוציא הממון מיני'), ע' בשב שבעתתא (ב', ד') שהביא מהפני יהושע דביאר דכיון דחזקה דמעיקרא אומרת דלא הי' בה מום עד עכשיו, א"כ שפיר יכול להוציא ממון עי"ז. ואף דאין הולכין בממון אחר הרוב, ורובא וחזקה רובא עדיף, חי' הפנ"י דבאמת חזקה עדיף מרוב, ורק כשיש רוב כנגד חזקה אזלי' בתר רוב, ע"ש. אבל הש"ש עצמו ביאר באו"א, דהא דאין הולכין בממון אחר הרוב, זהו רק היכא שיש מקום להסתפק, אבל אם אין ספק כלל, לא אמרי' דאין הולכין בממון אחר הרוב, אלא אמרי' דמסתמא לא הי' טריפה, ואינו יכול לטעון מקח טעות. וא"כ, י"ל דכיון דנולד הריעותא ברשות הלוקח, א"כ אין מחזיקין ריעותא מרשות לרשות, וא"כ אמרי' דברשות המוכר לא הי' ספק בכלל, ואין צריכין לפסוק דין הספק ע"י החזקה, דלא הי' שם ספק בכלל, ובכה"ג שפיר י"ל דמוציאין ממון ע"י החזקה. וע"ש עוד שהביא שנח' הראשונים בגדר מהו "רשות" לענין זה, דהרי"ף והרמב"ם ס"ל דתלוי ברשויות ממש, דהיינו דאפי' אם כבר קנאו הלוקח, אבל אם עכשיו נמצא הבהמה ברשות המוכר, נחשב דנולד הספק ברשותו, וכן להיפוך. אבל דעת הרא"ש הוא דהכל תלוי ברשות קנין של מי הוא, ואם כבר קנאו הלוקח, הרי הוא ברשותו, ואם לאו, חשיב הוא ברשות המוכר.

(ב) **ובאת לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד א', והפכה רבי ומצא עליה קורט דם, וכו' - ע' בבית יוסף (מ"ח, ח' א')**

עמדה, אינה צריכה מעת לעת, בדיקה ודאי בעיני- ויש לעי', לאיזה דבר בודקין. ע' ברין (על הרי"ף, יד: בדפיו), שכ' לדקדק מדברי הגמ' כאן דאם לא עמדה, אפי' בדיקה לא מהני. וכן מצינו לענין שהתה מעת לעת, דאמרי' דאם שחטה כשרה, כדאי' לקמן (נח). זהו ג"כ דוקא עם בדיקה, אבל בלא"ה לא, וגם להיפוך, דבדיקה גרידא לא מהני אם לא שהתה מעת לעת. אלא דהק', למה יהי' הדין כן, כי היכי דמהניא בדיקה בתר שהייה, אמאי לא מהני ג"כ קודם שהייה. וביאר שיש ב' חששות בכל נפילה, א', לריסוק איברים, והוא דבר שאינו ניכר בבדיקה כלל, דחיישינן שמא מחמת הנפילה נתרסק איבריה אע"פ שאינו ניכר. ועוד חיישינן שמא נקרעו איבריה או נפסקו, ודבר זה אפשר לעמוד עליו בבדיקה. ולכן, כל ששהתה מעת לעת, או עמדה, יצאנו מחשש ריסוק איברים, דקים להו לרבנן דכל שנתרסק איבריה אינה עומדת ואינה שוהה, מיהו עדיין איכא למיחש שמא נקרעו איבריה או נפסקו, ולכן צריך לבדוק רק לראות אם נקרעו או נפסקו איבריה, אבל אין שייך לבדוק בשביל ריסוק איברים כלל. וכ' החי' **אנשי שם**, דמשמע דזהו דעת רש"י, דכ' דעמדה אינה צריכה שהייה, אבל צריכה בדיקה בחוט השדרה, וכו', והיכא דלא שהה, אפי' בדקנוה לא מהני, דחיישינן משום החבט, שנתפרקו פרקיה וחוליותיה, משמע מדבריו דבדיקה ושהייה באו לב' חששות נפרדות. **אולם** בדעת הרמב"ם כ' דשייך בדיקה גם לענין ריסוק איברים, דהיינו, דאפי' אותן איברים שאם ניקבו או ניטלו כשרים, מ"מ לענין ריסוק איברים שפיר יש לחוש לטריפות אם נשתנו מראיתן, לפי שריסוקן מכאיב אותה יותר מנטילנתן ונקיבתן. ולכן כ' שיש ב' ענינים להבדיקה, יש לבדוק אם נקרעו או נפסקו איזה איברים ע"י הנפילה. וגם יש לבדוק לריסוק האברים, דהיינו אם נשתנה מראיתן של א' מהאברים. אבל א"כ ק', למה צריך שהייה או עמידה, לבדוק הכל מיד. ותי' דאין הריסוק ניכר לאלתר עד ששהה מעת לעת, שאז כל אבר שיש בה מרוסק תפסד צורתו, וכו' [ולכאוי' צ"ל דה"ה ע"י עמידה ניכר הריסוק אברים].

(ד) **בית הרחם אין בו משום ריסוקי אברים-** פרש"י, דהיינו דאין חוששין שמא נדחק ונתרסקו אבריו של הולד, ואין צריך להשהותו מעת לעת. וכ' תוס', דלכאוי' פשוט הוא, דודאי אזלי' בתר רוב ולדות דאינן נולדות טריפות. ותי' דשאני הכא, דאיכא ריעותא דאינו הולך, ואמרי' דאפ"ה אי"ל לחוש שמא הי' בו ריסוק איברים. אולם ע' **ברמב"ם** (שחיטה ט', י"ז), שכ' "חוץ מבית הרחם שאם נתרסק הר"ז מותרת". וכפשוטו כוונת הרמב"ם לפרש סוגיין, דאין הכוונה דאין חשש ריסוק איברים על הולד, אלא לומר דאין חשש ריסוק אברים לגבי האם. אבל תמה הכסף משנה להק' בשם הרשב"א, א"כ מהו ראיית הגמ' מתינוק בן יום א' ועגל שנולד ביו"ט. והביא הכס"מ מהר"ם הכהן דלונלי, דמפרש דאין כוונת הרמב"ם לפרש הא דבית הרחם דסוגיין, דודאי פי' כמו רש"י דמייירי בהולד, אלא דלא הי' צריך לפסוק דין זה בהל' שחיטה, שהרי כבר פסק בהל' יו"ט דמותר לשחוט עגל בן יומו ביו"ט. אלא הרמב"ם בא מסברא דנפשי', דכמו דכל בהמה היולדת לא אמרי' דטריפה, אע"פ דהלידה עצמה מתרסק בית הרחם, א"כ ה"ה אם נפלה ונתרסק בית הרחם, אינה טריפה, אבל אי"ז ענין לסוגיין כלל. וע"ש מש"כ עוד מהריב"ש ליישב דברי הרמב"ם באו"א קצת.

(ה) **הב"ע, שהפריס על גבי קרקע- פרש"י**, ננער לעמוד. הק' הבית הלוי (ב', ל"א, ב'), וכן הק' הרש"ש, הא עמדה עדיין צריכה בדיקה, ולמה לא תי' הגמ' כגון שהלכה. והביא שהשאגת ארי' (ס"ד) הוכיח מסוגיין דאף דלענין טריפות צריכה בדיקה, מ"מ אין מחזיקין ריעותא, ומותר לשחוט בהמה דצריך בדיקה ביו"ט. וע"ש בבית הלוי מה שהאריך להק' ולפרש בזה. וע"ע שם שהק' דכיון דמקודם שהפריס היו צריכים לחוש שמא יש בה ריסוק אברים, א"כ לכאוי' מוקצה היא, וגם ספק מוקצה אסור משום דבר שיש לו מתירין. וכ' ליישב דכיון דכל האיסור נתחדש רק ביו"ט, הרי י"ל דס"ל דאין מוקצה לחצי שבת, וכיון דעכשיו ננערה לעמוד, ונמצא דלאו טריפה היא, שוב אינו מוקצה.

(ז) ואי מיא קיימי, לית לן בה- פרש"י, דאפי' מלמעלה למטה שפיר דמי. והק' הבית יוסף (נ"ח, ז'), מה שיידך מלמעלה למטה, הרי המים קוו וקיימי. וביאר דהכי קאמר, אע"פ שקרקע האגם צד א' גבוה מחבירו, ובסבת זה המים נוטים מלמעלה למטה, מאחר שאינם הולכים כמרוצת מי הנהר, אפי' שט מלמעלה למטה לא אמרי' שהמים מוליכים אותו. אבל הים של שלמה (ג', ס"ז) פי' דכוונת רש"י לומר דאי מים קיימי, אי"צ לשוט מלמטה למעלה, ומש"כ אפי' מלמעלה למטה, כוונתו לומר דלא פלוג, ובכל אופן לית לן בה.